

Ірина ДЗЮБА

завідувач кафедри
адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління,
кандидат юридичних наук
<https://orcid.org/0000-0002-3372-043X>

Діана ДАРЧИЧ

студентка ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Корупція є однією з найсерйозніших загроз для національної безпеки та оборони України, особливо в умовах воєнного стану. Війна з росією поставила перед Україною численні виклики, що вимагають ефективного використання державних ресурсів, зокрема у сфері оборони, безпеки, логістики та забезпечення військових потреб. Водночас корупційні схеми в державному апараті, включно з правоохоронними органами та структурами, що займаються закупівлею військової техніки та матеріалів, значно підривають здатність держави забезпечувати належний рівень національної безпеки в умовах військового конфлікту.

У межах аналізу особливостей протидії корупції як складової забезпечення національної безпеки першочергове значення має дослідження понятійно-категоріального апарату. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» корупція визначається як використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього закону, наданих їй службових повноважень або пов'язаних із ними можливостей з метою отримання неправомірної вигоди чи прийняття такої вигоди або відповідних пропозицій для себе чи третіх осіб. Крім того, до корупційних дій належить пропозиція або надання неправомірної вигоди відповідним суб'єктам, визначеним законодавством, з метою схвалення їх до зловживання службовими повноваженнями. Законодавство України містить чіткий перелік суб'єктів, на яких поширюються антикорупційні обмеження. До них належать, зокрема, Президент України, народні депутати, члени Кабінету Міністрів України, судді, представники правоохоронних органів, військовослужбовці, посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також інші особи, уповноважені на виконання функцій держави [1, с. 18].

Попри наявність законодавчого визначення, у науковій літературі спостерігається різноманітність підходів до трактування сутності корупції. Водночас із правової точки зору корупція може розглядатися як неофіційний контракт, що є незаконним і не підлягає судовому захисту, що, своєю чергою, значно підвищує транзакційні витрати. Вчені [1; 3] трактують корупцію як стан, за якого приватні інтереси викривлюють суспільні цілі, підриваючи демократичні процеси та ефективність державного управління. Зважаючи на багатовимірний характер цього явища, визначення корупції є складним завданням, оскільки вона впливає на моральні, соціальні, політичні, економічні аспекти та безпосередньо загрожує національній безпеці.

Одним із головних напрямів корупційного впливу на національну безпеку є нецільове використання бюджетних коштів, виділених на обороноздатність країни. Корупційні схеми, що охоплюють закупівлю зброї, амуніції, техніки, призводять до того, що значні суми державних коштів йдуть не на реальні потреби армії, а на особисті блага посадових осіб або підконтрольних їм бізнесменів. Це може зумовити серйозні проблеми в забезпеченні війська необхідними ресурсами, а отже, підвищити ризики для безпеки країни. Корупція у сфері управлінських процесів також впливає на здатність держави реагувати на загрози. В умовах воєнного стану важливою є оперативність прийняття рішень, ефективне використання інформації та забезпечення стабільності державних інститутів. Коли на високих посадах перебувають корумповані чиновники, прийняття рішень часто відбувається не в інтересах національної безпеки, а в інтересах особистих вигід. Це значно ускладнює швидку адаптацію органів державної влади до змінюваних умов воєнного часу [2, с. 44].

Корупція також має вплив на моральний дух армії та правоохоронних органів, оскільки військовослужбовці та співробітники силових структур часто стикаються з відсутністю належного забезпечення, заниженими зарплатами або нерівними умовами служби. Водночас корупційні практики підривають довіру до командування та державних інститутів у цілому, що, в свою чергу, може вплинути на загальний ефективний захист країни. В умовах воєнного стану важливими є закупівлі та постачання військової техніки, озброєння, медикаментів та інших необхідних ресурсів. За відсутності належного контролю та прозорості в цих процесах корупція може спричинити серйозні проблеми. Зокрема, закупівля низькоякісної техніки або її завищена ціна через корупційні схеми прямо підривають ефективність військових операцій, знижуючи боєздатність армії. Також важливою проблемою є зловживання при постачанні продовольства та інших життєво важливих ресурсів, що ставить під загрозу здоров'я та безпеку військовослужбовців.

У відповідь на корупційні виклики в умовах воєнного стану в Україні необхідно посилити контроль за використанням державних ресурсів та закупівлею оборонних матеріалів. Це передбачає:

- розвиток системи електронних закупівель та прозорих тендерів. Інструменти електронного урядування та прозорості можуть суттєво знизити можливості для корупційних схем, забезпечивши доступність інформації щодо використання коштів;
- судову та правоохоронну реформи. Посилення ефективності боротьби з корупцією шляхом реформування судової системи та правоохоронних органів дасть змогу ефективніше притягати до відповідальності винних у корупційних діях;
- участь громадських організацій та незалежних медіа у виявленні корупційних схем та їх документуванні, що допоможе у боротьбі з корупцією на всіх рівнях державного управління [4, с. 19].

Корупція також має суттєвий вплив на економічний розвиток країни. Вона обмежує інвестиції, гальмує інновації та сприяє нерівному розподілу багатства. Незаконні угоди та підкуп створюють бар'єри для розвитку підприємництва та підривають довіру до ринкових відносин. За результатами теоретичних досліджень, існують дві теорії про вплив корупції на економічне зростання: одна стверджує, що корупція шкодить економіці, а інша вважає, що вона може навіть сприяти розвитку, зменшуючи бюрократичні бар'єри. Однак більшість досліджень підтверджує, що корупція шкодить економічному зростанню. Вона негативно впливає на якість управління в країні та економічне зростання, особливо в державах із низьким рівнем управлінських інститутів; погіршує інвестиційний клімат, зменшує ефективність державних програм і збільшує витрати на їх реалізацію. Це також посилює соціальну нерівність та знижує рівень довіри громадян до уряду [2, с. 18]. Один із негативних аспектів корупції – це її вплив на економічні показники, такі як процентні ставки. Корупція знижує ефективність капіталу і в результаті призводить до високих процентних ставок. Цей ефект більш виражений у країнах, що розвиваються, де корупція є досить поширеним явищем. Протидія тіньовій економіці є важливим кроком у боротьбі з корупцією. Зниження рівня тіньової економіки допоможе зменшити корупційні ризики та сприятиме стабільному економічному розвитку країни.

Отже, корупція в умовах воєнного стану становить серйозну загрозу для національної безпеки та оборони України. Вона підриває ефективність використання державних ресурсів, знижує моральний дух силових структур і ставить під загрозу здатність держави захистити свої інтереси у період війни. Тому боротьба з корупцією, вдосконалення управлінських практик, прозорість у закупівлях та посилення громадського контролю мають стати невід'ємною частиною стратегії національної безпеки України в умовах воєнного стану.

1. Собакарь А. О., Нестерцова-Собакарь О. В. Категоріально-теоретичний вимір національної безпеки України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 107–111.

2. Мазур І. І. Антикоруційна політика в системі детінізації економіки. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 08 груд. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 133–135.

3. Бондаренко О. С., Миргород В. В. Корупція та національна безпека: виклики та шляхи реформ. *Академічні візії*. 2024. Вип. 28. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/96358/1/Bondarenko_public_safety.pdf?jsessionid=E7C0A5DF18F0C02FE176AA9138B036A9.

4. Гришко В. І., Лисий В. І. Воєнний стан як чинник зростання корупції в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство* 2024. № 6. С. 543–549. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/90.pdf>.